

AIKUISKASVATUSPOLITIikka JA VAPAAN SIVISTYSTYÖN JÄRJESTÖT NORJASSA

Artikkeli käsittelee Norjan aikuiskasvatuspolitiikan ja sitä sivuavien rahoituksellisten kannustinjärjestelmien merkitystä vapaan sivistystyön järjestöjen toiminnan sisältöön ja kohdentumiseen. Vaikka tarkastelu rajoittuukin Norjaan, se lienee sovellettavissa muihinkin maihin, joissa käytetään julkisia, vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvia kannustinjärjestelmiä.

Lähtökohtana on se, että Norjassa vapaan sivistystyön järjestöjen perusta on ollut poliittinen, humanitäärinen tai ideologinen. Alusta lähtien niiden tarkoituksena on ollut heijastaa jonkinasteista sosiaalista sitoutumista. Samalla on todettava, että *sosiaalinen sitoutuminen* muodostaa sosiaalisen, alueellisen, ikäluokkien ja sukupuolten *tasa-arvoistamisen* kautta julkisen aikuiskasvatuspolitiikan perustan. Vaikka valtio ja alueelliset viranomaiset rahoittavatkin suuren osan tästä toiminnasta, valtaosa jää järjestöjen kannettavaksi. Lukuvuonna 1987-88 niiden osuus oli yli 85 prosenttia kursseista ja 80 prosenttia kirjoilla olevista osanottajista.

Kaksi suurinta järjestöä, Folkuniversitet ja Työväen sivistysliitto (tästä eteenpäin artikkeleissa käytetään pelkästään käsitettä järjestöt, myös tarkoitettaessa näitä kahta vapaan sivistystyön organisaatiota yhdessä), vastasivat yli puolesta aikuiskasvatuksen piiriin kuuluvasta toiminnasta. Vertailun vuoksi voi sanoa, että koulun ja muiden julkisten organisaatioiden opiskelijamäärät muodostivat alle kolme prosenttia opiskelijamäärästä (Norjan valtion tilastokeskus, 1989).

Toiminta on jakautunut melko tasaisesti eri alueille viimeiset kymmenen vuotta. Kaikkiaan lähes 750 000 henkilöä osallistui 73 500 julkisiin varoin tuetulle aikuiskasvatuskurseille lukuvuonna 1987-88. Tämä vastaa 23 prosenttia yli 16-vuotiaista norjalaisista.

Järjestöjen toimintaperiaatteilla on siis ratkaiseva vaikutus tarjottujen kurssien muotoon ja sisältöön. Asiaan sisältyy olennainen paradoksi. Vaikka aikuiskasvatuslain ensisijaiset tavoitteet koskevat yksilöä, rahalliset resurssit jaetaan järjestöille. Koska järjestöt saavat itse päättää verrattain vapaasti saamansa tuen jaosta, järjestelmä mahdollistaa melko pitkälle lain tavoitteiden vääristymisen. Tämä pätee myös sosiaalisen sitoutumisen sisältämiin tavoitteisiin, joista yhdenvertaisuuden lisääminen on tärkein.

Järjestöjen huomattavien eroavaisuuksien vuoksi aihetta käsitellään ensisijaisesti kahden suurimman vapaan sivistystyön järjestön kannalta, joskin tehdyt havainnot voivat koskea myös useita pienempiäkin järjestöjä ja organisaatioita. Näillä kahdella on muihin verrattuna huomattavan suuri vaikutusvalta poliittisiin päättäjiin. Vaikka aiheen käsittely ei kata kaikkea alalla vallitsevaa monimuotoisuutta, tarkoituksena on silti tuoda esiin vapaan sivistystyön ja julkisen politiikan suhteeseen liittyvät pääkehityssuunnat ja perusparadoksit.

Aluksi selvitämme sosiaalisen sitoutumisen käsitehistorian ja järjestötaustan. Seuraavaksi tarkastelemme empiirisen tutkimuksen perustalla, miten aikuiskasvatuspolitiikan päätavoitteet vastaavat käytännön realiteetteja. Lopussa pohditaan aikuiskasvatuspolitiikan sisäisiä paradokseja sen pyrkiessä säätelemään sivistysjärjestöjen toimintaa sosiaalisen sitoutumi-

sen periaattein. Tämä vie meidät keskusteluun julkiseen politiikkaan luonnostaan kuuluvista paradokseista ottaen huomioon ko. politiikan kunnianhimon säädellä järjestöjä sosiaalisen sitoutumisen näkymättä.

Sosiaalinen sitoutuminen

Sosiaalisella sitoutumisella tarkoitetaan tässä toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan positiivisesti ihmisten elämäntilanteeseen. Se käsittää toimenpiteet, joilla parannetaan sellaisten yksilöiden, ryhmien ja luokkien asemaa, joiden voidaan katsoa olevan sorrettuja, vähäosaisia tai muuten huonommassa asemassa. Näistä mainittakoon työttömät, köyhät, hoitoa vailla olevat fyysisesti tai henkisesti vammaiset sekä työväen luokan osattomat ryhmät (lisää aiheesta julkaisussa Nordhaug 1986).

Lyhyt historiallinen tausta

Ensi kertaa valtion tukea järjestöjen järjestämälle aikuiskasvatukselle jaettiin vuonna 1935. Tuolloin Norjan aikuiskasvatuksessa oli omaksuttu malli, joka pätee vielä nytkin: toiminta perustuu pääosin valtion tukemiin opintokerhoihin. (Norjalainen opintokerho vastaa pääpiirteittäin vastaavaa suomalaista.) Rahavarojen siirtoa lukuunottamatta julkisen vallan rooli oli paljolti passiivinen.

Toisen maailmansodan jälkeen valtio omaksui aktiivisemman roolin useimmilla yhteiskunnan aloilla. Myös aikuiskasvatus joutui valtion lisääntyneen väliintulon kohteeksi. Samalla aikuiskasvatuksen luonne muuttui voimakkaasti. Aikaisemmin sitä oli johdettu paljolti poliittisia, jopa vallankumouksellisia päämääriä kohti (Nordhaug, 1986). Sodanjälkeisinä vuosina, painopiste siirtyi vähitellen yksilön tarpeisiin. Vapaa-aikaan ja harrastuksiin liittyvien kurssien määrä kasvoi nopeasti ja pian niistä tulikin aikuiskasvatuksen hallitseva alue. Valtaosa kurseista oli tarkoitettu edistämään kurssilaisten itsensä toteuttamisen tarvetta yksilösuoritusten kautta. Tähän vaikutti paljolti se, että järjestöt suuntautuivat enenevässä määrin *aikuiskasvatusmarkkinoiden* luomiseen. Suuntausta tuki mitä todennäköisemmin sodan myötä maan vallannut konsensus ja maan joutuminen saksalaisten miehittämäksi. Ilmapiiri ei suosinut avointa luokka- tai ryhmäetutaistelua. Maan jälleenrakentaminen oli kaiken kattava yhteinen tavoite, ja luokkarajat ylittävä yhteistyö oli keino sen saavuttamiseksi (Bergh, 1977; Grnlie, 1977). Tämän seurauksena poliittisen ja ideologisen koulutuksen merkitys väheni työväenliikkeen sisällä

aiempaan verrattuna (Lundestad, 1977; Stenersen, 1977).

Filantropiset liikkeet kokivat samankaltaisen muutoksen. Kun pahin köyhyys oli voitettu ja työväenliike oli saavuttanut valtaa sekä eduskunnassa että hallituksessa, ja kun luku-taidottomuustilanteeseen oli saatu kohennusta, filantropisesti suuntautuneet järjestöt muuttivat toimintaperiaatteitaan ja ryhtyivät pääasiassa huolehtimaan markkinoiden tarpeista. Ne käynnistivät laajan kurssivalikoiman markkinoinnin ja myynnin sen sijaan, että aikaisemmin niiden tarjoama aikuiskasvatus oli ollut maksutonta, koska oli ollut opiskelejoita, jotka olivat opettaneet vähäosaisia tovereitaan palkkiotta idealistisista syistä (vrt. Solli, 1982).

Sodan ja aikuiskasvatuslain voimaantulon välinen aika oli vähenevän sosiaalisen sitoutumisen aikaa. Tämä oli seurausta sekä järjestöjen kasvavasta markkinahenkisyydestä ja julkisen hallinnon mukaan tulosta aikuiskasvatussektorille.

Aikuiskasvatuslain voimaantulo vuonna 1977 muodostui käännekohtaksi Norjan aikuiskasvatuksen historiassa. Se merkitsi aikuiskasvatuksen täydellistä sisällyttämistä hyvinvointivaltion käsitteeseen: lain myötä valtio otti julkisen vastuun aikuiskasvatuksesta. Lisäksi viranomaisille siirtyi pääosa siitä vastuusta, joka oli aikaisemmin ollut järjestöillä.

Järjestökehitys

Seuraavassa käsitellään järjestöjen kehitystrendejä sekä niiden osuutta sosiaalisessa muutoksessa ja sosiaalisen sitoutumisen vaikinuttamisessa.

Muodonmuutos

Järjestöt ovat muuttuneet johtuen osittain julkisen vallan voimakkaasta mukaantulosta aikuiskasvatukseen ja toisaalta organisaatiodynamiikasta. Jäsenistön idealismiin perustuneet järjestöt byrokratisoituivat ja tavoittelivat tehokkuutta ja kasvua. Samalla nykyiset järjestöt näyttävät kiinnostuvan vähemmän yhteiskunnallisesta muutoksesta kuin palvelujensa markkinoimisesta ja myymisestä mahdollisemman monelle niitä tarvitsevalle (Knudsen & Ulset, 1980; vrt. myös Broström & Ekeröth, 1977). Monet merkit viittaavat siihen, että idealismi on muuttunut kaupallisuudeksi.

Aikaisemmin järjestöjen toiminta erottui helposti yleisen koululaitoksen toiminnasta.

Nykyisin näyttää kuitenkin siltä, että nämä kaksi järjestelmää ovat ajautumassa yhteen. Järjestöjen harjoittama aikuiskasvatus on muodostumassa yhä enemmän perinteistä koulujärjestelmää täydentäväksi (vrt. Rubenson, 1980:36-39).

Eräs tapa tulkita tätä suuntausta on lähteä siitä oletuksesta, että järjestöt ovat melko pitkälle integroituneet valtiomekanismiin. Ne täyttävät verrattain joustavasti ja tehokkaasti niitä tehtäviä, jotka usein jäävät tavalliselta koulujärjestelmältä ja yliopistoilta täyttämättä. Kyseiset tehtävät liittyvät pääasiassa yhteiskunnan kulloisiinkin tarpeisiin järjestää kestoltaan lyhyempiä, erikoistuneempia koulutuspalveluja, kuin mitä koulut tai yliopistot pystyvät tarjoamaan. Näyttää myös siltä, että järjestöt pystyvät paremmin sopeutumaan nopean teknisen kehityksen luomiin koulutustarpeisiin. Vapaaehtoisuusluonteensa ja improvisoinnin välttämisen perinteidensä vuoksi niitä yleensä pidetään joustavampina kuin perinteisiä kasvatusinstituutioita.

Järjestöjen ja koulujärjestelmän yhdistyminen vaikuttaa todennäköisesti siihen, missä määrin sosiaalista sitoutumista halutaan ilmaista. Mitä enemmän järjestöt osallistuvat välineelliseen, suorituspisteitä antavaan opetukseen, sitä vähemmän niillä on resursseja sosiaalista sitoutumista ilmentävään toimintaan. Tästä seuraa, että sitoutumisen julkisuus jää yhä enemmän julkisen hallinnon viranomaisten tehtäväksi.

Yhteiskunnallisen muutoksen estäminen

Samalla, kun markkinointi ja myyminen ovat nousseet järjestöissä etualalle, taistelu yhteiskunnallisen muutoksen puolesta on siis haihtunut lähes olemattomiin. Tätä tärkeämpi kysymys on kuitenkin se osallistuvatko järjestöt mahdollisten muutosten estämiseen.

Yksi tapa lähestyä kysymystä on tutkia valtionapujärjestelmän toimintaa, lähtökohtana valtionapuun oikeutettujen järjestöjen valinta. Nykyään tällaisia järjestöjä on noin neljäkymmentä. (Määrää supistamisesta 15:een on annettu huhtikuun lopulla 1991 lainmuutosesitys; toimituksen huomautus, ks. sivu.) Kuten arvata saattaa, viranomaiset ovat haluttomia ottamaan tukijärjestelmään mukaan uusia järjestöjä. He ovat luonnollisesti hyvin tietoisia siitä, että avun kokonaismäärää ei nosteta automaattisesti mikäli avustettavien järjestöjen lukumäärä nousee.

Korporatiivisten sääntöjen tapaan mukana olevilta järjestöiltä tiedustellaan niiden kantaa aina, kun jokin järjestö pyrkii tuen piiriin ja kannanotot tulkitaan voimaperäisiksi poliittisiksi signaaleiksi. Tästä seuraa, että nuoret tai hiljattain perustetut, yhteiskunnallisen muutoksen puolesta toimivat eri alojen järjestöt tuskin pääsevät nauttimaan julkisesta aikuiskasvatuksesta. Näin ollen niiden työskentelyolosuhteet muodostuvat vaikeammiksi, kuin jos niiden sallittaisiin päästä valtionapujärjestelmän piiriin.

Norjalaiset politiikan tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että samalla kuin etujärjestöt ja kansanliikkeet ovat entisestään komplisoituneet ja byrokraisoituneet, on tullut esille myös uusia "ruohonjuuritason" vaikutuskanavia. Tärkeimpiä niistä ovat poliittiset ja usein paikalliset yhdenasianliikkeet (Olsen & Saetren, 1980). Mainitut liikkeet eivät kuitenkaan saa julkista tukea millekään mahdollisesti järjestämälleen kurssille, vaikka niillä usein onkin akuutti tarve sivistää ja kouluttaa jäsenistöään ja kannattajiaan. Samalla suuret vapaan sivistystyön organisaatiot, olivatpa ne etujärjestöjä tai eivät, nähdään tavallisesti valitsevan järjestelmän jatkeina, ts. niiden ei katsota uhkaavan sitä. Niiden turvattu asema Norjan korporatiivisen poliittisen rakenteen sisällä merkitsee myös sitä, että ne ovat epätodennäköisiä radikaalin muutoksen lähteitä yhteiskunnallisessa rakenteessa. Näin ollen, Norjan tilanteelle on ominaista se, että potentiaalinen yhteiskunnallinen muutosta näyttää rajoittavan järjestöjen ja yhteiskuntapolitiikan yhteisvaikutus.

Sitoutumisen vakiinnuttaminen

Aivan kuten aikuiskasvatus vakiinnutettiin sodan jälkeisinä vuosina, myös sosiaalinen sitoutuminen on pitkälti vakiinnutettu — lähinnä siksi, että aikuiskasvatuksesta on tehty osa hyvinvointivaltiota. Tämä paljastaa erään erittäin merkittävän paradoksin, joka ei rajoitu pelkästään aikuiskasvatukseen. Kun yhteiskunnallisten kysymysten hoito siirretään niin sanotusti julkisen hallinnon tehtäväksi, on niille järjestöille, jotka aikaisemmin osallistuivat noiden kysymysten hoitoon, usein tyypillistä vetäytyminen taka-alalle. Luotetaan siihen, että valtio hoitaa asiat kuntoon. Voi olla, että tässä heijastuu osin voimakas usko yhteiskuntapolitiikan tehokkuuteen ja johdonmukaisuuteen yleensäkin ja osin se käsitys, että mainittujen asioiden hoito siirtyy valtion erityistehtäväksi, ellei erityistukea myönnetä järjestöille. Seurauksena on se, että järjestöjen sosiaalista

sitoutumista motivoivat ensisijaisesti rahoituskelliset näkökohdat.

Sitten on vielä niin, että erityisen voimakkaita aikuiskasvatuksellisia tarpeita omaavat yksilöt ja ryhmät on identifioitava ja todettava kelvollisiksi nauttimaan valtion tukea. Niinpä vaa'an kieleksi muodostuukin viranomaisten yleisnäkemys yhteiskunnan sosiaalisista ja kulttuurisuhteista. Mikäli tukijärjestelmän tarkoituksena on edistää ryhmien välistä tasa-arvoa, viranomaisten on välttämättä oltava jatkuvasti selvillä väestörakenteesta ja sen "ryhmittymistä". Valtiokoneistoa ei ole kuitenkaan perustettu eikä se ole erityisen hyvin varustautunut tilastoissa näkymättömän "piiloyhteiskunnan" jäljittämiseen (vrt. Lund & Nordhaug, 1985:11; Nordhaug, 1991).

Toisaalta vähösaisten ryhmien valitsemisen voitaisiin delegoida järjestöille. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että nämä järjestöt eivät todennäköisesti ryhtyisi kartoittamaan yhteiskunnallisia epäkohtia tai poikkeavia alakulttuureja, ellei erityisiä julkisia taloudellisia kannustimia olisi tarjolla. Niin kauan kun tukirahat on kytketty oppikursseihin eikä tutkimukseen, järjestöjen ponnistelut voivat mennä hukkaan, mikäli ne eivät voi muuttaa tutkimustoimintaa kurssitoiminnaksi.

Ihanteet ja tosiasiat

Aikuiskasvatuksen sosiaalinen sitoutuminen oli alusta saakka sen luonteva toiminnan osa. Tapa, jolla sorretut talonpojat ja työväenluokka hyödynsivät sitä luokkataisteluissa, oli jo itsessään heijastus sosiaalisesta sitoutumisesta. Myöhemmin sitoutuminen vakiintui; aluksi siten, että kansanliikkeet ja aikuiskasvatustutkimuslaitokset, jotka jälkeen kehitettiin aikuiskasvatustalitiikka, jonka tavoitteena oli kompensoida markkinoiden yhteiskunnalliset vinoutumat. Seuraavaksi arvioimme tämän politiikan vaikutusta vertaamalla sen yhdenvertaistamistavoitteita empiirisen tutkimuksen dokumentoimaan todellisuuteen.

Ihanteet

Norjan aikuiskasvatustalitiikka tuli voimaan vuonna 1977. Sen tarkoituksena on säädellä sitä osaa aikuiskasvatuksesta, jota julkiset viranomaiset tukevat. Laki tekee selväksi sen, että julkisen aikuiskasvatuksen päätavoite on tarjota yksilöille tasaveroiset mahdollisuudet. Tasapuolisuus tässä yhteydessä ei kuitenkaan rajoitu muodollisiin oikeuksiin osallistua aikuiskasvatukseen. Tarkoituksena on ollut vähintäänkin varmistaa, että pitkälle koulutetut ja

muissakin suhteissa resurssija omaavat henkilöt eivät olisi yliedustettuina valtion tukemilla kursseilla.

Tapana on kuitenkin ollut tulkita näitä tavoitteita, ikään kuin ne kohdistuisivat ensisijaisesti eri yhteiskuntaryhmien väliseen yhdenvertaistamiseen (vrt. Kallerud, 1978). Tähän sisältyy voimakkaampi tasa-arvonormi, jonka loogisena seurauksena voidaan pitää sitä, että pitkälle koulutettujen henkilöiden ryhmä saisi olla aliedustettuna aikuiskasvatuksessa (eri tasavertavoitteita käsitellään mm. teoksissa Hernes, 1974; Okun, 1975). Tämän kaltainen normi tuotiin esille eräässä lakia edeltäneessä raportissa. Siinä todettiin, että ellei aikuiskasvatuksesta osalliseksi pääsemiseen liittyvää muodollista tasa-arvoa täydennetä vähösaaisia koskevilla erityistoimenpiteillä, tulevat olemassaolevat koulutukselliset eriarvoisuudet kasvamaan (Ot.prp.nr.7, 1975). Esimerkiksi ikäluokkia koskevia eriarvoisuuskysymyksissä on pyritty kaventamaan vanhojen ja nuorten välistä koulutuksellista kuilua tarjoamalla vanhemmille ihmisille sitä koulutusta josta he ovat jäänet paitsi nuoruudessaan (Ot.prp. nr.7, 1975:24; Kallerud, 1978:40-41; St.meld. nr.72:19).

Sosiaalinen näkökulma

Tässä yhteydessä sosiaalisella näkökulmalla tarkoitetaan resurssien jakautumista kaikissa sosio-ekonomisissa ryhmissä erotuksena sukupuolen, iän tai maantieteellisen sijainnin määrittämistä ryhmistä.

Aikuiskoulutukseen osallistumisessa on tuntuvia koulutuksen tasoon liittyviä eroja. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että ne henkilöt, joilla on ainoastaan pakollinen koulutustausta osallistuvat tuntuvasti harvemmin koulutukseen kuin ne, joilla on enemmän koulutusta (esim. Knudsen & Skaalvik, 1979; Nordhaug, 1983; Setsaas, 1985). Mikäli koulutustasoa käytetään sosio-ekonomisen statuksen indikaattorina, aikuiskasvatustalitiikan ihanteiden ja realiteettien välillä on havaittavissa tuntuva kuilu.

On väitetty, että järjestöjen rooli tässä asemassa ei olisi tärkeä, koska niiden tarjonnan kulttuurirakenne koskee enemmän hyvin koulutettujen ihmisten elämäntilannetta ja mieltymyksiä kuin niiden, joilla on vaatimaton koulutustausta. Kritiikkiä on esitetty myös sen johdosta, ettei viimeksi mainittua ryhmää ole riittävästi lähestytty. Empiiristä tutkimustietoa tämän väittämän tueksi tai sen kumoamiseksi ei kuitenkaan ole.

Sukupuolinäkökulma

Yhdenvertaistamistavoitteista huolimatta vi-
ronomaiset eivät ole juuri ryhtyneet toimenpi-
teisiin laajentaakseen sukupuolten tasa-arvoa
aikuiskasvatuksessa. Eräs syy passiivisuuteen
lienee siinä, että naiset ovat perinteisesti osal-
listuneet miehiä vilkkaammin (Nordhaug,
1984a; Norjan tilastokeskus, 1989). Osallis-
tumismallien tarkastelu paljastaa kuitenkin
melkisiä eroja. Itse asiassa oppiaineiden va-
linnassa on yksi selvästi miehinen malli ja toi-
nen selvästi naisellinen malli. Naiset ovat vah-
vasti ylliedustettuja humanistisissa aineissa, es-
tetiikassa sekä sosiaali- ja terveydenhoidossa.
Miehet taas ovat yli-edustettuja hallinto-,
talous- ja lakiaineissa sekä maa- ja metsäta-
loudessa. Lisäksi miehillä on taipumusta osal-
listua pidempiin kursseihin (laskenta perustuu
Norjan tilastokeskuksen tietoihin, 1989).

Kaikkiaan näyttääkin selvästi siltä, että ai-
nevalintoihin liittyvä osallistumismalli heijastaa
suurelta osin yhteiskunnassa vallitsevaa suku-
puolten työnjakoa. Paradoksaalista on, että
todellisuudessa aikuiskasvatus näyttää osal-
taan vahvistavan em. työnjakoa, vaikka tavoit-
teena onkin aikaansaada miesten ja naisten
välinen tasa-arvo.

Tämän lisäksi havaitut erot korostavat ra-
kenteellisten tekijöiden voimaa ja selventävät
sitä marginaalista roolia, joka aikuiskasvatus-
politiikalla sittenkin saattaa olla huolimatta sen
kunnianhimoisista tavoitteista. Lisäksi ei ole
mitään syytä olettaa, että järjestöt olisivat lain-
kaan kiinnostuneita tämän mallin muuttami-
sesta — mallin, joka on pohjimmiltaan yksilöi-
den vapaasti tekemien valintojen summa.

Ikäluokkanäkökulma

Aikuiskasvatuslain eräs voimakkaimmin
esitetystä tavoitteista pelkistyy poliittisessa is-
kulauseessa ”oikeutta vanhemmille sukupol-
ville ennen kuin se on liian myöhäistä”. Ennen
lain voimaantuloa oli vallalla käsitys, että ai-
kuiskasvatus olisi ikäluokkia yhdistävä koulu-
tussilta. Tämä näkemys oli varsin optimisti-
nen, kun otetaan huomioon tuolloin tarjolla
olleen kansainvälisen tutkimusaineiston mää-
rä. Moni poliitikko näyttää kuitenkin hairahtu-
neen kannattamaan tuolloin orastunutta elini-
käisen oppimisen ihannetta ja sen tarjoamia
mahdollisuuksia (vrt. Blaug & Mace, 1977).

Vapaa-ajan viettoon liittyvien kurssien osal-
ta kurssilaisten määrissä havaittava epäsuhta
ikäluokasta toiseen on pysynyt melko muuttu-
mattomana norjalaisessa aikuiskasvatuksessa

(Aamodt, 1976; Knudsen & Skaalvik, 1979;
Setsaas, 1985). Työhön liittyvillä kurseilla,
joista valtaosa jää tukijärjestelmän ja lakisää-
döksien ulkopuolelle, on toisaalta voitu kirjata
suuntaus tasasuhtaisuuteen (Nordhaug,
1984a:193). On kuitenkin huomattava, että
tällä aikuiskasvatuksen sektorilla näitä suun-
tauksia ei voida pitää seurauksina lain vo-
imaantulosta. Ne johtuvat työelämässä tapah-
tuneista muutoksista. Siksi onkin paradoksaal-
ista, että on tapahtunut edistystä ikäluokkien
välisen tasa-arvon suuntaan sellaisella aikuis-
kasvatuksen alueella, johon em. laki ei vaiku-
ta. Siellä missä laki vaikuttaa, sitä ei sen sijaan
ole tapahtunut.

Eräs syy vanhempien ihmisten vähäiseen
osallistumiseen saattaa löytyä itse järjestöistä.
Niiden kannalta on rationaalista keskittää re-
surssit markkinoiden suurimpiin segmenttei-
hin — nuorisoon ja keski-ikäisten ryhmään.
Todennäköisenä seurauksena on tuntuvasti
kaventunut vanhempiin ikäluokkiin kohdistu-
va tarjonta. On myös mahdollista, että usei-
den tutkimusten osoittama vanhempien ih-
misten vähäinen osallistuminen on rajoittanut
järjestöjen panostusta tähän ryhmään.

Aikuiskasvatuslaki määrittelee vanhemmat
henkilöt yhdeksi ns. prioriteettiryhmäksi. Niin-
pä heidän tarpeistaan lähtevät kurssit saavat-
kin suosituimmustukea, joka on tavallista
edullisempaa järjestöille. Näyttää kuitenkin
käyneen niin, että aikuiskasvatuslain astuttua
voimaan osa tälle ryhmälle tarkoitetuista kurs-
seista rahoitettiin vähäosaisille ryhmille tar-
koitetulla suosituimmustuella.

Vapaata sivistystyötä harjoittavien järjestö-
jen aikaisempi käytäntö oli ollut rahoittaa van-
hemmille ihmisille tarkoitettu kurssitoiminta
tavanomaisesta opintokerhotuesta. Tämä ole-
tettu järjestöllinen toiminta havainnollistaa
erästä yleistä valikoivan tuen kohdistukseen
liittyvää ongelmaa: heti kun jokin valikoiva jär-
jestely on saatu palvelemaan tiettyä ryhmää,
on järkevää, että järjestöt määrittelevät mah-
dollisemman suuren osan jo olemassa olevas-
ta toiminnastaan suosituimmustuen piiriin
kuuluvaksi saadakseen enemmän tukea
myös niihin toimintoihin, joita ne olisivat har-
joittaneet joka tapauksessa suosituimmus-
tuesta huolimatta. Siksi onkin mahdollista, et-
tä valikoivan järjestelyn tarkoitettu vaikutus it-
se asiassa jää aiottua vähäisemmäksi ja eräillä
aloilla jopa heikkenee.

Paradoksit

Seuraavassa identifioidaan ja käsitellään
kaksi paradoksia, jotka liittyvät yhteiskunnan

harjoittamaan aikuiskasvatustalitiikkaan ja järjestäjän käyttäytymiseen sellaisessa tilanteessa, jota leimaa yleinen, yhdenvertaistamiseksi tähtäävää politiikka.

Paradoksi 1: Yksilö vastaan yhteisö

Julkisessa aikuiskasvatustalitiikassa esitetyt tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi käytetyt keinot on suunnattu yksilöihin. Päämääränä on ollut luoda suurempaa aikuisten väliltä tasa-arvoa ja niinpä kollektiiviyksikkksitteit on käytetty pelkästään tilastollisessa mielessä (esimerkiksi sosiaalinen ryhmä, vanhukset). Painopiste on ollut yksilöiden kyvyssä tulla toimien eri rooleissa.

Mahdollisuudet saavuttaa yhdenvertaisuus ja sellainen tilanne, jossa syrjintää ei tapahdu, voidaan kuitenkin kyseenalaistaa, kun keskittään vain yksilöihin suunnattuihin keinoihin. Tämä suuntaus edustaakin jonkin asteista paradoksia siksi, että ihmiset elävät ja toimivat kollektiiviryhmin — esimerkiksi perheinä, ryhminä, alakulttuureina ja järjestöinä.

Eräät tutkijat ovat tulkinneet aikuiskasvatuksen rakenteen olevan heijastus sen kynnistjien ja järjestäjien intresseistä ja kulttuuriarvoista. Vallitsevan ksitetyksen mukaan järjestäjien työntekijät ovat pasiasissa henkilöitä, joiden aikuiskasvattajan työ on perinteisten keskiluokkaisten arvojen läpäisemä. Tästä seuraa, että myös kurssien sislt heijastaa keskiluokan arvoja ja harrastuksia (Miller, 1967; Newman, 1979:26). Westwood päätti aikuiskasvatuksen ja kasvatussosilogian väliltä suhdetta käsittelevän tarkastelunsa tavalla, joka hyvin havainnollistaa tätä keskiluokkavainoutumaan kohdistuvaa arvostelua: "... Haluaisin esittää, että aikuiskasvatus kulttuurin alueena määriteltäisiin uudelleen sellaiseksi alueeksi, jossa työväenluokan kulttuurillinen pätevyys on yhdenvertainen keskiluokan kanssa" (Westwood, 1980:44).

Tämä arvostelu vie meidät seuraavaksi kollektiiviseen tarkasteluun. Voidaan väittää, että ennen kuin aikuiskasvatuksesta tulee yhdenvertaistava väline, tarvitaan myös keskiluokasta poikkeaviin ryhmiin kohdistuvaa ja niiden taholta tulevaa kollektiivist panostusta (esim. Lovett, 1982). Tämä edellyttää, että mainitut ryhmät vakiinnuttavat omiin lähtökohtiinsa perustuvan aikuiskasvatusjrjestelmn. Ellei näin tapahdu, jää muille ryhmille suuntautuvan tarjonnan laatiminen keskiluokkaan kuuluvien aikuiskasvattajien tehtäväksi — ja se olisi enemmän hyväntekeväisyyteen viihtava tapa suhtautua mahdollisiin muutoksiin. Mikä-

li kulttuuriltaan "poikkeaville" ryhmille käynnistetään tarjontaa, on tarjonnan tuottaminen vaikeaa, elleivät ryhmien jäsenet itse aktiivisesti osallistu siihen.

Tätä taustaa vasten on kysyttävä, kuinka viranomaiset politiikallaan aikovat tehdä mahdolliseksi eri kulttuureja edustavien ryhmien omiin lähtökohtiinsa perustuvan aikuiskasvatus toiminnan käynnistymisen. Tuntuu kohtuulliselta olettaa, että Norjan nykyinen valtionapujrjestelm ei pysty merkittävässä määrin aikaansaamaan tämän suuntaista kehitystä. Se perustuu byrokraattisiin lähtökohtiin, jotka hallitsevat julkisyhteisjien ja vakiintuneiden järjestäjien suhdetta. Siksi ratkaisevaksi seikaksi muodostuukin, pystyvätkö järjestöt haavitsemaan ja ymmärtämään eri yhteiskuntaryhmien tarpeet. Tämän lisäksi on tärkeää kysy voivatko ne ja haluavatko ne käynnistää erityistoimintoja yhteistyössä muiden ryhmien edustajien kanssa (vrt. Kallerud, 1978).

Yhteistyön käynnistyminen vaikuttaa epätodennäköiseltä, elleivät viranomaiset ole jostain syystä luokitelleet kyseistä ryhmää erityisen tärkeäksi. Muussa tapauksessa opintoorganisaatiot menettäisivät rahaa toiminnan järjestämisessä verrattuna siihen rahalliseen tulokseen, jonka ne saavuttaisivat käyttämällä resurssjeaan maksukykyisempiin, panostamalla vahvempiin ryhmiin. Päädymme seuraavaan tilanteeseen: järjestöt järjestävät erityistoimintoja keskiluokkaan kuulumattomille ryhmille tavallisesti vain, jos ihmiset järjestäytyvät ryhmiksi, jotka kykenevät tuomaan tarpeensa esille tavalla. Heidän on lisäksi tuotava se esille tavalla, joka varmistaa niille rahallisen prioriteettiaseman aikuiskasvatustalitiikassa. Tämän jälkeen on kohtuullista olettaa, että näiden ryhmien onnistuminen vakiinnuttaa toimintonsa riippuu niiden muodollisesta organisointiasteesta. Koska on tiedossa, että monet alakulttuurit ja ryhmät ovat vailla tämän kaltaista organisointia, tulevaisuuden odotukset eivät näytä kovin lupaavilta. Haaste tilanteen muuttamiseksi on luultavasti kaikista pulmallisin sekä yhteiskunnan että järjestäjien kannalta katsottuna.

Miller (1967:14-15) ja Rubenson (1977) ovat tuoneet esille ajatuksen, jonka mukaan ammattiyhdistykset ja muut vapaaehtoisjärjestöt, joiden jsenist kuuluu pääosin työväenluokkaan, olisivat erityisen tehokkaita vrvmn vähän koulutettua väkeä aikuiskasvatuksen piiriin. Opiskelijamrvinoutumat olisivat varmaankin vieläkin huomattavampia ilman niiden panostusta. Tämä ei kuitenkaan auta ratkaisemaan jrjestytymttmin tai huonosti järjestäytyneiden ihmisten

ja ryhmien ongelmia (kts. Martinussen, 1977).

Paradoksi 2: Per capita versus valikoiva tuki

Edellä on todettu, että valtaosa organisoitua aikuiskasvatuksesta Norjassa (poislukien henkilöstökoulutus) saa valtionapua. Julkisen sektorin rooli on siis ratkaisevan tärkeä. Toisaalta suurin osa tuen piirissä olevasta toiminnasta tapahtuu ei-kaupallisissa järjestöissä (l. "kolmas sektori"). Niitä ovat tutkineet Weisbrod (1988) ja Van Til (1988). Vaikka valtio myöntää tukea pienryhmäopiskeluun, viranomaisten valta järjestöjen tarjoaman opetuksen sisältöön ja kohderyhmävalintoihin on vähäinen. Mutta luultavasti juuri viranomaisten myöntämä tuki pitää kurssimaksut alhaisina ja oletettavasti myös lisää hakeutumista opiskeluun. Lopputulos on varmaankin sosiaalisesti tasa-arvoisempi kuin julkisen tuen puuttuessa.

Tuen jakotapa on kuitenkin kyseenalainen siksi, että kukin osallistuja hyötyy periaatteessa yhtä paljon valtion tuesta: varakkaat samalla tavalla kuin vähävaraisetkin. Tätä voidaan kutsua per capita -periaatteeksi (Hernes, 1978; vrt. myös Wildavsky, 1987). Käsitteenä se tarkoittaa, että julkisten resurssien täytyy tavoittaa mahdollisimman monta henkilöä, jolloin lopputuloksena on hyödynsaajien maksimoinnin kautta maksimaalinen hyvinvointi. Yhdenvertaisuuden saavuttaminen edellyttää kuitenkin resurssien valikoivaa jakamista vähävaraisille ryhmille.

Per capita -tavoitteiden ja tasa-arvotavoitteiden välisessä ristiriidassa, johon skandinaavisessa aikuiskasvatuskirjallisuudessa usein viitataan rahanjakopolitiikan ja palvelupolitiikan välisenä ristiriitana, on nähtävissä eräs norjalaisen yhteiskuntapolitiikan pääongelmista tällä sekä muillakin aloilla (Broström & Ekeröth, 1977; Kallerud, 1978; Nordhaug, 1982: 2.1.).

Valikoivien tukimuotojen lisääminen suhteellisen vähävaraisten osanottajien mukaansaamiseksi ja heidän tukemiseksi vastaa sitä, että lisättäisiin yleisen (lähinnä opintokerhotyypin) aikuiskasvatuksen tarjontaa. Sitä kautta luotaisiin jyrkempiä rajoja julkisen ja yksityisen sektorin (mukaanlukien ei-kaupallinen sektori) välille.

Tasa-arvopolitiikan ja koulutustuen uusjaon edistäminen markkinoiden kautta ei ole kuitenkaan mahdollista. Voi olla, että markkinajärjestelmällä on hallinnollisia rahanjakojärjes-

telmiä paremmat edellytykset hyödyntää resursseja tehokkaasti. Mutta se ei tarjoa mitään mahdollisuuksia korostaa humanitaaristen ihanteita, mikä tukisi markkinoilta usein poisuljettuja vähäosaisia. Siksi on tarpeen muuttaa markkinoiden sosiaalidarwinistista luonnetta auttamalla niitä ihmisiä, jotka eivät muuten kykenisi hyödyntämään välttämättömiä hyödykkeitä tai palveluja.

Markkinat eivät voi heijastaa minkään asteen sosiaalista sitoutumista, elleivät ne ole julkisen vallan jonkinlaisen väliintulon modifioimia (vrt. Wolf, 1988). Julkisen vallan väliintulo on siis edellytyksenä aikuiskasvatuspalvelujen tasaisemmalle tarjonnalle. Laaja ja vankka julkinen sektori ei kuitenkaan takaa sitä, että sosiaalinen sitoutuminen toteutuisi. Tässä asiassa onkin aina kyse siitä, kuinka julkiset resurssit jaetaan ja mikä on muiden kannustimien osuus järjestöjen käyttäytymisessä ja toimintaperiaatteissa.

Norjalaiset pitävät yleensä itsestään selvänä sitä, että yhteiskunnallinen tasa-arvottomuus aikuiskasvatuksessa olisi ollut vieläkin suurempaa ilman julkisen vallan väliintuloa (vrt. Eide, 1982). Toisaalta ilman julkista aikuiskasvatuspolitiikkaa ja järjestöille kanavoitavia taloudellisia kannustimia sosiaalisen sitoutumisen vastuu saattaisi edelleenkin jäädä näiden järjestöjen harteille. Olkoonkin, että vastakkaiset hypoteesit ovat parhaimmillaankin vain oppineiden arvailuja — todennäköisesti oikeita —, on perusteltua esittää provosoiva kysymys: olisiko aikuiskasvatuksessa syntynyt enemmän tasa-arvoa ilman toteutettua aikuiskasvatuspolitiikkaa? Mikäli oletamus, että aikuiskasvatuspolitiikka on vähentänyt järjestöjen sosiaalista sitoutumista voimakkaasti, pitää paikkansa, kysymykseen on vastattava myönteävästi.

Yhteenveto

Aikuiskasvatuspolitiikan määräämät tukimuodot kohdistuvat aikuiskasvatuspalvelujen tuottajien, pääosin järjestöjen, käyttäytymiseen. Niinpä tavoitteiden onnistuminen riippuu siitä, miten paljon se todella ohjaa käyttäytymistä haluttuun suuntaan. Näyttää siltä, että tiettyjen ryhmien tukeminen on tehokain tapa saavuttaa haluttu lopputulos. Näin voidaan varmistaa, että heikoimmatkin ryhmät saavat asemaansa mahdollisesti kohentavaa aikuiskasvatuksellista tarjontaa. Se, että kysymyksessä on rajattu ihmisjoukko, merkitsee sitä, että yleinen aikuiskasvatuspolitiikka ei vaikuta merkittävästi vallitsevaan alueelliseen, sukupuoliseen ja sosio-ekonomiseen eriarvoisuuteen.

Vapaan sivistystyön järjestöjen työn kannalta edellä olevasta voidaan päätellä, että aikuiskasvatustalouden (mukaanlukien rahallinen tuki) vaikutus on kaksijakoinen. Ensinnäkin se vaikuttaa järjestöjen toimintaan niin, että sosiaalisen sitoutumisen julkituonti nähdään ensisijaisesti viranomaisten tehtäväksi. Tässä yhteydessä tätä voidaan kutsua aikuiskasvatustalouden metavaikutukseksi. Norjassa järjestöjen näkemys omasta roolistaan näyttää ratkaisevasti muuttuneen julkisen rahoituksellisen kannustusjärjestelmän myötä. Alkujaan koulutuksen käynnistäjinä toimineista ja sitä osallistujilta kerätyillä maksuilla ylläpitäneistä järjestöistä on tullut julkisten vallan edustajia, jotka saavat ja jakavat yhteiskunnan varoja. Kun järjestöjä arvostellaan sitoutuneiden aikuiskasvatuskurssien vähentymisestä, ne ovat taipuvaisia vierittämään syyt viranomaisten niskoille: "Emme ole saaneet riittäviä taloudellisia resursseja asian edistämiseksi."

Toisaalta kun ne kerran ovat olemassa, valtionapujärjestelmien laajuus ja rakenne vaikuttavat järjestöjen käyttäytymiseen ja siten välillisesti niiden sosiaaliseen sitoutumiseen. Tätä voidaan kutsua aikuiskasvatustalouden sääteleväksi vaikutukseksi. On selvää, että tehokkain tapa lähestyä yhdenvertaistamisen tavoitetta on parantaa yhteiskunnan heikompien jäsenien asemaa valikoivien tukimuotojen kautta. Tämä periaate on kuitenkin ristiriidassa laajemman hyvinvointivaltion ihanteen kanssa, sen että hyötyjien määrä on maksimoitavissa per capita -jaon keinoin. Itse asiassa järjestöt tukevat tätä periaatetta hyvin voimakkaasti. Todennäköisin syy kannatukseen on se, että järjestöillä on tapana mitata omaa ja sektorinsa menestystä kurssien ja osallistujien lukumäärällä.

Yhdenvertaistamistavoitteiden taustaa vasten näyttää siltä, että valtionapujärjestelmä ei ole ratkaiseva tekijä aikuiskasvatuksessa, ellei vähävaraisia ryhmiä aseteta etuasemaan. On kuitenkin vaikea kuvitella sellaista politiikkaa, joka tarkoituksellisesti pidättelisi suhteellisesti varakkaampia, jotta muut saisivat heidät kiinni. Ainoa ratkaisu olisi kieltää varakkailta pääsy kursseille. Vaikka tällaista periaatetta sovellettaisiinkin, edellä mainitut paradoksit eivät poistuisi.

Wildavsky'n (1987:287; kts. myös Wolf, 1988:82) epäsuhdan aksiomi (jonka mukaan jokainen toimenpide, jolla pyritään kasvattamaan epäsuhtaa jollakin alueella pakostakin vähentää sitä toisella) näyttää olevan suurin este julkisen, monitavoitteisen, ei-priorisoivan kannustinjärjestelmän toteuttamisen tiellä. Sekä aikuiskasvatustalouden toteuttajat että vapaa sivistystyön järjestöt ovat näin ollen ajau-

tuneet umpikujaan, josta ei päästä ennen kuin poliittiset päättäjät asettavat politiikan tavoitteet arvojärjestykseen. Kun tämä on tehty, voidaan niukat resurssit priorisoida tavoitepohjaisesti. Mutta tätä ennen aikuiskasvatustaloudelta ei kannata odottaa mitään merkittävää panosta tasa-arvon lisäämiseksi. Näin ollen, vaikka järjestöjen käyttäytymistä voidaan pitää eräänä vallitsevan eriarvoisuuden välittömänä seurauksena, avain väestöryhmien väliseen yhdenvertaisuuteen on löydettävissä poliittisesta järjestelmästä.

LÄHTEET

- Aamodt, P.O. 1976. Voksenoppling 1969-1974. Oslo: Central Bureau of Statistics.
- Bergh, T. 1977. Norsk økonomisk politikk. In T. Bergh and H.O. Pharo (Eds.), *Vekst og velstand. (Growth and Prosperity.)* Oslo: Norwegian University Press.
- Blaug, M. and Mace, J. 1977. Recurrent education: The 'New Jerusalem' ? *Higher Education*, 6, 277-299.
- Brostrom, A. and Ekeröth, G. 1977. *Vuxenutbildning och fördelningspolitik.* Stockholm: Liber.
- Central Bureau of Statistics 1989. *Utdanningsstatistikk: Voksenoppling 1987-88.* Oslo: Author.
- Eide, K. 1982. *Utdanning og likhet.* Fakkelen, No. 3.
- Gronlie, T. 1977. *Norsk industripolitikk 1945-1965.* In T. Bergh and H.O. Pharo (ed.), *Vekst og velstand.* Oslo: Norwegian University Press.
- Hernes, G. 1974. *Om ulikhetens reproduksjon.* In I forskningsens lys. Oslo: Norwegian Council for Research in Social Science and the Humanities.
- Hernes, G. 1978. *Per capita ideologi og koplingsgevinster.* In G. Hernes (ed.) *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon.* Oslo: Norwegian University Press.
- Kallerud, B. 1978. *Mål for voksenoppling.* Trondheim: Norsk voksenpedagogisk institutt.
- Knudsen, K. og Ulset, S. 1980. *Voksenoppling: organisasjonene og loven.* Trondheim: Norsk voksenpedagogisk institutt.
- Lov om voksenoppling av 28. mai 1976.
- Lovett, T. *Adult Education. Community Development and the Working Class.* Nottingham: University of Nottingham.
- Lund, J. and Nordhaug, O. 1985. *Adult education in Norway: Challenges and directions.* Paper presented at the Annual Convention of the International League for Social Commitment in Adult Education, Gothenburg/Stockholm, June 1985.
- Martinussen, W. 1977. *The Distant Democracy.* London: Wiley.
- Miller, H.L. 1967. *Participation of Adult Education: A Force-Field Analysis.* Boston: Center for the Study of Liberal Education for Adults.

- Newman, M. 1979. *The Poor Cousin: A Study of Adult Education*. London: Allen & Unwin.
- Nordhaug, O. 1982. *Statens finansiering av voksenopplring: Fordelingspolitiske virkninger*. Trondheim: Norsk voksenpedagogisk institutt.
- Nordhaug, O. 1983. *Distribution of adult education: The Norwegian Case*. *Adult Education Quarterly*, 34, 29-37.
- Nordhaug, O. 1984. *Voksenopplring og ulikhet*. *Tidskrift for samfunnsforskning*, 25, 187-204.
- Nordhaug, O. 1985. *Regionale monstre i norsk voksenopplring*. Trondheim: Norsk voksenpedagogisk institutt.
- Nordhaug, O. 1986. *Adult education in the welfare state: Institutionalization of social commitment*. *International Journal of Lifelong Education*, 5, 45-57.
- Nordhaug, O. 1991. *The Shadow Educational System*. Oxford, UK: Oxford University Press (in press).
- Okun, A. 1975. *Equality and Efficiency. The Big Tradeoff*. Washington, D.C.: Brookings Institution.
- Olsen, J.P. and Saetren, H. 1980. *Aksjoner og demokrati*. Bergen: Norwegian University Press.
- Ot.prp, nro 7 1975. *Om lov om voksenopplring*. Oslo: Ministry of Education.
- Rubenson, K. 1980. *Background and theoretical context*. In R. Hoeghielm, R. and Rubenson, K. (ed.), *Adult education for social change. Research on the Swedish Allocation Policy*. Stockholm: liber.
- Rubenson, K. 1977. *Participation in recurrent education: A research review*. Paper presented at meeting for National Delegates on Developments in Recurrent Education, Paris, March 1977.
- Setsaas, R. 1985. *Voksenopplring i fritida: Deltakelse og rekruttering*. Trondheim: Norsk voksenpedagogisk institutt.
- Skard, O. 1979. *Recent legislation and the Norwegian pattern of adult education*. In T. Schuller and J. Megarry (ed.), *World Yearbook of Education 1979. Recurrent Education and Lifelong Learning*. London/New York: Kogan/Page Nichols.
- Soolid, O. 1982. *Folkeopplysningsmisjonrene*. In S. Bjerkaker and H.M. Wivestad 8ed.), *Folkeopplysning i 50 år*. Oslo: Samnemnda for studiearbeid/NKS-forlaget.
- Stenersen, O. 1977. *Ventrekraftene i norsk politikk 1945-1965*. In T. Bergh and H.O. Pharo (ed.), *Vekst og velstand*. Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld. nr 72. 1983. *Om lov om voksenopplring*. White Paper to the Parliament. Oslo: Ministry of Education and Church.
- Van Til, J. 1988. *Mapping the Third Sector: Voluntarism in a Changing Social Economy*. New York: Foundation Center.
- Weisbrod, B. 1988. *The Non-Profit Economy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Westwood, S. 1980. *Adult education and the sociology of education: An exploration*. In J.L. Thompson (ed.), *Adult Education for a Change*. London: Hutchinson.
- Wildavsky, A. 1987. *Speaking Truth to Power*. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Wolf, C. jr. 1988. *Markets and Governments*. Cambridge, MA: MIT Press.

AIKUISKASVATUS

The Finnish Journal of Adult Education

Vol. 11, 2/91

ISSN 0358-6197

Summary

Nordhaug Odd 1991. Aikuiskasvatuspolitiikka ja vapaan sivistystyön järjestöt Norjassa.

— Artikkelissa käsitellään vapaan sivistystyön organisaatioiden historiallista sitoutuneisuutta yhteiskunnalliseen muutokseen, nimenomaan köyhien ja koulutuksellisesti vähäosaisten puolesta, sekä tämän tehtävän syrjäytymistä markkinahakuisen koulutuksen tieltä. Artikkelissa pohditaan Norjan virallisen aikuiskasvatuspolitiikan tavoitteiden ja taloudellisten tukitoimenpiteiden vaikutusta aikuiskasvatusjärjestöjen sosiaaliseen sitoutuneisuuteen. Vaikka valtion ja aikuiskasvatusorganisaatioiden suhde on monivaikutteinen, ratkaisu eri väestöryhmien välisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi on löydettävissä poliittisesta järjestelmästä, ei niinkään aikuiskasvatusjärjestöjen toiminnasta.

Aikuiskasvatus 11,2.

Nordhaug Odd 1991. Public policy and voluntary organizations in Norway.

— The author deals with the historical commitment of voluntary organizations to social changes, especially from the point of view of the poor and educationally underprivileged, and the replacement of this task by market-oriented provision of training. The article also examines the issue of the impact that the goals and financial support of Norway's official adult education policy have on the social commitment of adult education organizations. Although the relationship between the state and adult education organizations has many facets to it, the solution to achieving equality between the various social groups is to be found in the political system and not in what the adult education organizations do.

Aikuiskasvatus 11,2.